

ILVO

Studie Landbouwinkomen

Rapport 3

Simulaties

Auteurs:

Jeroen Buysse – UGent

David De Pue – UGent

Uitgevoerd door:

Universiteit Gent, Vakgroep Landbouweconomie

ILVO, Onderzoeksgroep Farm management

In opdracht van:

SALV

Strategische Adviesraad voor Landbouw en
Visserij

Gent, oktober 2017

Het doel van deze nota is om meer achtergrond en conclusies te geven bij de illustratieve simulaties in de simulaties in bijgevoegde Excel file en meer achtergrond te geven waarom bepaalde initiatieven niet weergegeven zijn in deze Excel file. Deze simulaties illustreren de impact van verschillende beleidsinstrumenten.

1. Import+productiebeperving

Op het tabblad 'Import+productiebeperving' wordt het theoretische effect geïllustreerd van een beperking van de productie gecombineerd met importheffingen om de Europese markt af te schermen. Dit beleidsinstrument kan ook onder private vorm toegepast worden als het gaat om een nicheproduct waarbij de verwerking of productie gecentraliseerd is. In deze illustratieve berekeningen is er van uit gegaan dat het een beleidsinstrument is met beperkingen op een Europese markt voor de producten afgeleid van melk en varkensvlees. Het heeft namelijk weinig zin om daarvan een Vlaamse markt te veronderstellen.

De impact is geïllustreerd op de bedrijfsresultaten van een gemiddelde Vlaamse melkvee- en varkensbedrijf. Dit zijn de meest recent gepubliceerde resultaten van de Vlaamse overheid (2013).

Het is belangrijk om het mechanisme te begrijpen dat een productiebeperking in een netto-exporterende regio in eerste instantie zal leiden tot een verminderde export. De impact op de wereldmarktprijs door een vermindering in productie op Europees vlak hangt af van het aandeel van de Europese export in de totale wereldhandel en de elasticiteit van de vraag voor de producten. In de Excelsheet in bijlage veronderstellen we een kleiner effect van de productieverandering in de EU op de prijs in de rest van de wereld dan het effect van een productieverandering op de prijs binnen de EU. Deze laatste situatie is weliswaar enkel van toepassing nadat de EU een netto-importeur geworden is en de prijsvorming dus vooral van de Europese situatie afhangt. Daarom hebben de geel gearceerde cellen 'handelsbalans' en 'interne en externe prijselasticiteit' een grote impact op het uiteindelijke resultaat.

De resultaten zijn enkel illustratief maar geven duidelijk aan dat een matige productiebeperking een negatieve invloed heeft op het landbouwincome, zowel bij de melkveehouders als bij de varkenshouders. Dit komt omdat het gedaalde inkomen door de verminderde productie niet gecompenseerd wordt door een hogere prijs op de wereldmarkt. Een heel sterke productievermindering gecombineerd met een sterke afscherming van de markt kan wel positief zijn voor het inkomen van de landbouwers omdat het prijzeffect op de interne markt verondersteld wordt veel sterker te zijn. Deze situatie verklaart de stabiele situatie van het Canadese melkquotasysteem. Ook de Canadese zuivelsector is geëvolueerd van een netto exporteur naar een netto importeur. De huidige productiebeperking zorgt ervoor dat de Canadese melkveehouders een duidelijk hogere prijs krijgen voor hun producten waardoor hun inkomen ondersteunt wordt.

Dergelijk beleid is gemakkelijker toe te passen in sectoren waar de EU al netto-importeur is.

Er kunnen nog variaties op dergelijke beleidsinstrumenten toegepast worden. Een **tijdelijke** beperking zou bijvoorbeeld het voordeel kunnen hebben dat de vraag op korte termijn minder

elastisch reageert waardoor het prijsvoordeel van de producent groter zal zijn. Door de tijdelijkheid zal anderzijds het lange termijn inkomensvoordeel ook kleiner zijn.

Een **vrijwillige** productiebeperking met **compensatie** zal het voordeel hebben dat producenten met hogere kosten sneller zullen kiezen voor productievermindering dan producenten met lagere kosten. Daardoor zal de totale kost van productie relatief dalen en de competitiviteit verhogen. Anderzijds zal de efficiëntie van het beleid wel dalen omdat er ook compensaties moeten betaald worden. Een deel van die compensatie zal betaald moeten worden aan landbouwers die misschien sowieso van plan waren om hun productie te verminderen. De netto winst van dit deel van de uitgaven voor het beleidsinstrument is dus heel klein.

Een andere bedenking is de impact op macroniveau: door de lagere productie wordt uiteindelijk toch minder waarde gecreëerd. De Excel file illustreert in welk mate dat een winst of verlies voor de producenten betekent. Er wordt in deze analyse niet gekeken naar de impact op de consument. Globaal zal er bij een productiebeperking, volgens een economische neoklassieke benadering, altijd een verlies aan welvaart zijn.

2. Directe inkomenssteun

Het tabblad directe inkomenssteun is vooral illustratief om de vergelijking te kunnen maken tussen de rol van een procentuele verandering in inkomenssteun in de varkens- en de melkveesector. De impact op het inkomen is eenvoudiger dan bij de productiebeperking omdat er geen productie-, kosten- en prijseffect verwacht wordt. Merk op dat we hier veronderstellen dat er geen kapitalisatie is in landprijzen en dat een euro steun dus ook het inkomen met een euro verhoogt. In realiteit is die kapitalisatie er wel. Het bruto effect is dus niet hetzelfde als het netto effect.

De indirecte impact van het instrument, zoals het indirect steunen van pensioenboeren en de verminderde verjonging van de sector, wordt in deze vereenvoudigde berekening ook niet meegenomen. Er bestaan daarover trouwens ook geen éénduidige cijfers omdat de impact per regio in de EU anders is door verschillende landmarkten en pensioenreglementering.

De berekening in de Excel file illustreert gewoon dat het grotere aandeel van de inkomenssteun in het bedrijfsresultaat van de melkveehouderij zorgt voor een grotere procentuele stijging van de inkomenssteun dan bij de varkenshouderij.

3. Inkomensstabilisatie

De instrumenten inkomensstabilisatietool, contracyclische inkomenssteun en verzekeringen hebben in vergelijking met de directe inkomenssteun wellicht een lagere impact op het gemiddelde inkomen van de landbouwers omwille van de transactiekosten gelinkt aan het opstellen van deze beleidsinstrumenten. De keuze voor deze beleidsinstrumenten is vooral gemotiveerd door de impact op de inkomensvolatiliteit. Om deze impact te illustreren is in de tabbladen 'inkomensstabilisatie' – varkens en melkvee - weergegeven in welke situaties een inkomensstabilisatietool het inkomen van een gemiddelde melkveehouder en varkenshouder kan ondersteunen.

De belangrijkste parameter is in welke omstandigheden een tussenkomst toegelaten is. In het huidige beleid zoals omschreven voor de tweede pijler is er enkel een tussenkomst bij een inkomensdaling van meer dan 30%. In het tabblad is deze waarde geel gekleurd en dus aan te passen. Verder gaat het niet over inkomen maar over bruto saldo omdat ook in de voorstellen van de tweede pijler vaste kosten niet meegenomen worden.

Een andere aan te passen parameter is welk deel van het inkomensverlies dan gecompenseerd wordt. In het huidige voorgestelde systeem bedraagt dit 60%.

De geïllustreerde berekening houdt rekening met het feit dat het eigenlijk een onderling fonds is. Dit houdt in dat de tussenkomsten gebaseerd zijn op eerdere en latere bijdragen van de landbouwers zelf. Er is dus een uitvlakking van de bruto saldo's eerder dan een verhoging van het inkomen. De ondersteuning bestaat uit de toeslag voor de premies en de financiële steun voor het opstellen van dit onderling fonds.

Door te spelen met de geel gearceerde parameters kunnen de bruto saldo's uitgevlakt worden. Dat kan door al een tussenkomst te doen bij een lage inkomensdaling en door een groter deel van de inkomensverliezen te compenseren. In dat geval zullen ook hogere bijdragen geïnd worden in de jaren met goede opbrengsten.

De cijfers illustreren ook duidelijk dat de gemiddelde volatiliteit van de bruto saldo's in Vlaanderen eerder beperkt zijn. Dit bevestigt de geciteerde studie in deelrapport 2 waarbij gesteld werd dat van alle lidstaten de Belgische landbouwers het minst vaak van alle lidstaten een tussenkomst zouden krijgen van een inkomensstabilisatietool. Merk op dat een matige schommeling in bruto saldo via een hefboomeffect wel een grote impact kan hebben op het familiaal arbeidsinkomen of het ondernemersinkomen (zie deel 1 van deze studie).

Het toont ook dat een inkomensdaling van 30% op een bruto saldo niet zo vaak voorkomt terwijl dit vaker zou gebeuren als er rekening gehouden wordt met vaste kosten of als men naar de procentuele verandering van het bedrijfsresultaat zou kijken.

Een belangrijke bemerking bij de berekening is dat deze start van gemiddelde cijfers waardoor de impact op individuele bedrijven al uitgemiddeld is. Een sectorspecifieke inkomensstabilisatietool komt in dat geval weinig tussen.

De berekening toont ook geen resultaten van een inkomensstabilisatietool met intersectorale solidariteit waarbij een goed jaar in één sector een slecht jaar in een andere compenseert. Dit is zoals het risicospreidingsprincipe van een gemengd bedrijf maar dan op macroniveau met transfers tussen verschillende gespecialiseerde bedrijven. Dit klinkt aantrekkelijker, maar ook voor een intersectorale inkomensstabilisatietool zijn er nadelen en/of beperkingen. Prijzen van een aantal landbouwproducten volgen een algemene conjunctuur waardoor de compensatie van één sector naar de andere misschien niet zo goed werkt. Dit kan eventueel wel als de productie van de ene sector input zijn in een andere zoals granen die veevoeder zijn voor de veehouderij. De belangrijkste beperking is wellicht dat er een consensus moet zijn over het vaststellen en berekenen van kosten en inkomsten om de verandering in bruto saldo's te kunnen meten. Dergelijke consensus zal gemakkelijker gevonden worden binnen één sector dan tussen verschillende sectoren.

Een nadeel van het systeem en van de berekening rond het systeem is we geen rekening houden met het feit dat misschien meer risicovolle bedrijfstypes meer baat hebben dan bedrijfssystemen die intern risico's en inkomensvariatie opvangen. Gespecialiseerde

bedrijven met hogere variabele kosten zullen dus vaker beroep doen op de inkomensstabilisatie dan bedrijven met lagere variabele kosten, hogere vaste kosten en bedrijven waarbij een gevarieerd productgamma geproduceerd wordt.

Een laatste beperking is dat ook hier de kosten van het systeem zelf zoals de administratie en de controle niet meegenomen zijn in de analyse. De praktische uitwerking lijkt op dit moment de belangrijkste reden te zijn waarom het systeem niet toegepast wordt.

De cijfers in de Excel file met een vergelijking tussen varkens en melkvee toont dat de volatiliteit in bruto saldo's lager was bij de varkenssector dan in de melkveesector in de boekhoudjaren waarvan de cijfers gebruikt zijn.

Iets wat niet direct af te leiden is uit de simulaties is dat een toepassing van een inkomensstabilisatietool geen bescherming biedt tegen het stapsgewijs dalen van de bruto saldo's. Dit komt om drempel om te bepalen of de inkomensdaling bereikt wordt vastgesteld wordt door een verschuivend gemiddelde.

Het tabblad berekent het principe van de inkomensstabilisatietool. Dit is niet gebeurd voor de verzekeringen en de contracyclische inkomenssteun maar de essentie blijft wel dezelfde. Ook de verzekeringen zetten vooral in op het uitvlakken van het landbouwincome tussen verschillen jaren of door rampjaren financieel te overbruggen.

4. Andere instrumenten en private initiatieven

Alle tot nu toe vermelde beleidsinstrumenten en private initiatieven worden verondersteld een impact te hebben op alle landbouwers. Bij een reeks andere private initiatieven, die ook door overheidsinstrumenten kunnen gestimuleerd worden, zou er een grote impact kunnen zijn op het individuele bedrijf maar blijft de macro impact, weergegeven door een gemiddeld bedrijf klein omdat er een klein aantal bedrijven betrokken zijn.

Bovendien is de impact van de andere instrumenten en initiatieven nog moeilijker te illustreren of te kwantificeren dan bij de instrumenten die eerder aan bod kwamen. Op internationaal niveau zijn bijvoorbeeld heel wat studies beschikbaar die een vergelijking maken tussen het inkomen op gecertificeerd biologische landbouwbedrijven en conventionele. Sommige studies vinden betere resultaten bij de biologische bedrijven en andere tonen betere resultaten bij de conventionele landbouwbedrijven. Voor Vlaanderen zijn onvoldoende cijfers voorhanden om een betrouwbare analyse te kunnen maken.

Dergelijke initiatieven kunnen toch heel belangrijk zijn, maar omwille van hun diversiteit en het kleine aandeel in de totale sector.

Het belang van deze 'kleinschaligere' private initiatieven of overheidsinstrumenten gericht op een deel van de landbouwsector bestaat uit drie elementen.

1. De impact op het inkomen van de betrokken bedrijven kan heel groot zijn.
2. De impact is nu klein omdat het over een klein aantal bedrijven gaat maar kan door overheidssteun of private steun groeien waardoor ook in de toekomst nog meer baat kan zijn.
3. De kleinschaligere private initiatieven kunnen complementair zijn aan andere beleidsinstrumenten omdat ze niet direct competitie veroorzaken. Steun aan directe

verkoop, coöperaties, Community Supported Agriculture en biologische landbouw kunnen bestaan naast directe inkomenssteun of verzekeringssystemen. Het is wellicht wel zo dat niet alle bedrijfstypes evenveel baat hebben bij alle instrumenten zelfs niet als die in theorie op alle bedrijven van toepassing zijn.